

KLA 426

GreK Heykeltıraşlığında Portre Gelişimi

Genel Bakış

Prof. Dr. Erhan Öztepe

ANTİK ÇAĞDA PORTRECİLİK
YUNAN PORTRECİLİĞİNİN
DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Antik Porteler

Antik Portre kavramı uzunca süredir araştırmacıların üzerinde durduğu bir kavramdır. Günümüzde porte kavramından beklenti Geç Antik çağa kadar etkili olmuş olan uzun bir tarihçesi olan bir olgudur. Porte kavramından anlaşılan bir ölümlünün tanımlanmasıdır. Grek dönemi ile Roma döneminde portre kavramlarında bir farklılık görülmemektedir. Grekçe εἰκών (eikon) ve Latince imago ve simulacrum terimleri ile açıklanan bir kavramdır. Günümüzde modern kavram ile tanımlanan bu durum hep tartışma konusu olmuştur.

Ders içeriğinde bu kavramlar tartışılacak portre kavramının ilk ortaya çıkışından başlayarak Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemlerdeki anlayış ve bunların icra edilme biçimleriyle ürünleri tanıtılacaktır.

Ders içeriğinde kullanılacak olan kaynaklar:

G.M.A Richter, *Greek Portraits*, Latomus, Volume I, 1955, Volume II, 1959, Volume III, 1960, Volume IV, 1962, Volume V, 1964.

R.R.R.Smith, *Hellenistic Royal Portraits* 1988

S.Dillon, *Ancient Greek Portrait Sculpture* , 2005

K.Fittschen , *Griechische Porträts* 1988

İnternet kaynağı: <http://viamus.uni-goettingen.de/>

Tenea Kurosus Münih
Glyptotek Müzesi

Görsel kaynağı:

<https://museum.classics.cam.ac.uk/collections/casts/apollo-tenea>

Grek ve Roma döneminde de tıpkı Ortaçağ portrelerinde olduğu gibi daraltılmış portre kavramı karşımıza çıkar. Bunun için örnek olarak Grek portreleri verilebilir. Tıpkı MÖ 6. yy'ın Attik Mezar Heykellerinde olduğu gibi. Bu eserlerde bireysel özelliklerden vazgeçilmiş ve bu eserler “isim portreleri” kavramı ile tanımlanmıştır. Ancak bu adlandırma pozitif yöndeki açıklamaları da örtecek bir eğilimdedir. Bu durumda bilinçli bir biçimde kişiliğin de üzerinde bir betimleme formu yatmaktadır. Mezar heykelleri çıplaklıkları aracılığıyla genç erkekleri anlatmaktadır. Bu durumda onların sportif vücutları, onların geçimlerine bedensel çalışma ile hizmet ediyor gözükmektedir. Bakımlı saçları onların bir halk kesimine ait oldukları işaret etmektedir. Ancak bu kesim boşa vakit geçirmeye adanmış da olabilirdi.

Kroisos Mezar Heykeli, Atina
Ulusal Müzesi

Önemli sorulardan biri de tanımlanabilen portre düşüncesinden sonra her iki prensibin “standartlaştırma” ve “bireyselleştirme” kavramlarının Grek Kültüründe uzunca zaman çıkarılmadığıdır. Biri diğerini portrelerin şekillendirilmesinde çözmemiştir. Standartlaştırılmış portreler daha sonra gelmiş olan bireyselleştirilmiş olan portrelerden çok daha uzun süre yaşarlar. Bunun yanında pek çok portrenin standart ve bireysel elementleri taşıdığı görülmektedir.

Görsel kaynağı:

<http://ancientrome.ru/art/artworken/img.htm?id=737>

Bireysellik ve Standartlaşma

Her ne kadar MÖ 5. yy'da hemen hemen her açıdan bireyselleştirilmiş olan portre Themistokles'in portresi ile başlasa da Hellenistik dönemin somnuna kadar bireyselleştirilmiş ya da kişilik özelliklerinin verilmediği ölümlü insanların portreleri yan yana verilmişlerdir. İkiisi arasındaki her iki durum da birbirleriyle kombine edilerek kullanılırlar.

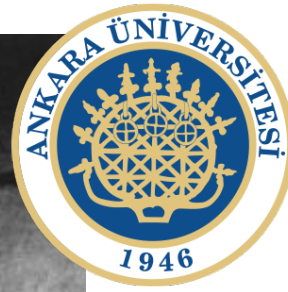
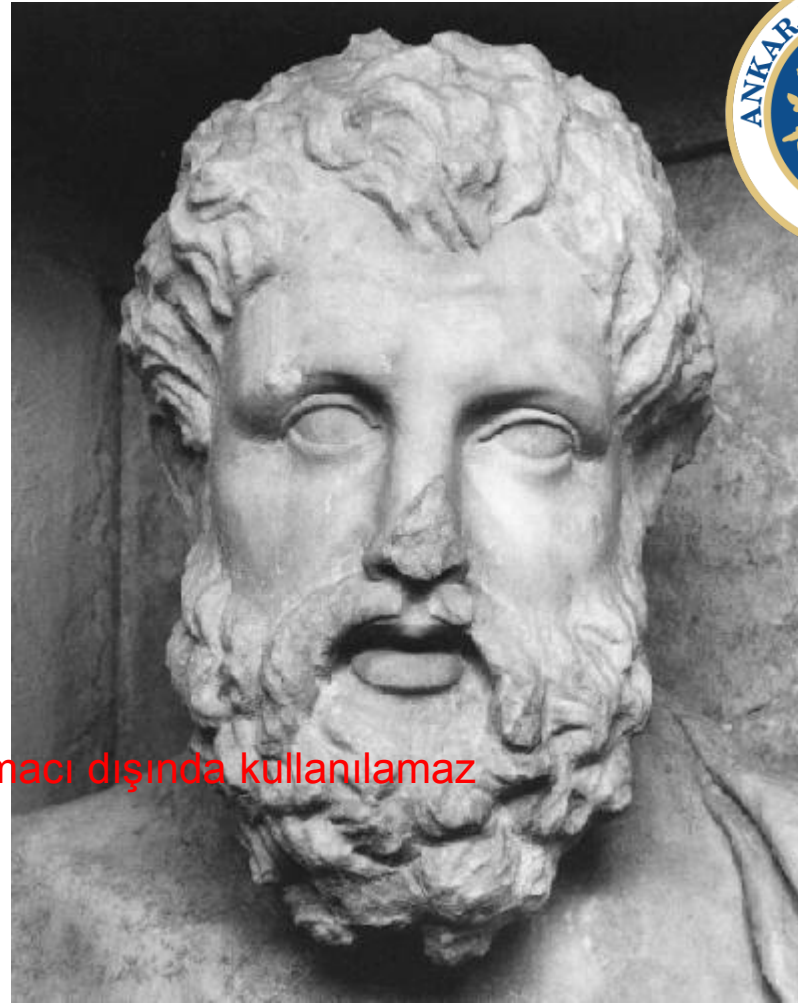
Themistokles, Ostia
Atinalı Politikacı ve Komutan
MÖ 525-460 Salamis Savaşı

Telif hakkı bulunan görsel eğitim amacı dışında kullanılamaz

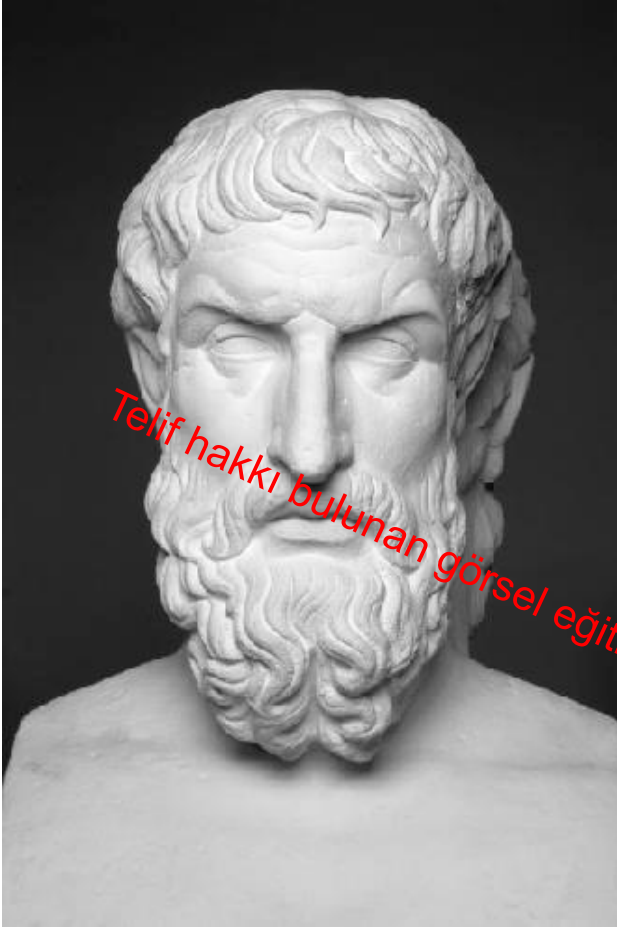
Attik Mezar Rölyefi İlıssos

Görsel kaynakları : <http://viamus.uni-goettingen.de/>

Attik Mezar Rölyefi Atina U. Müze

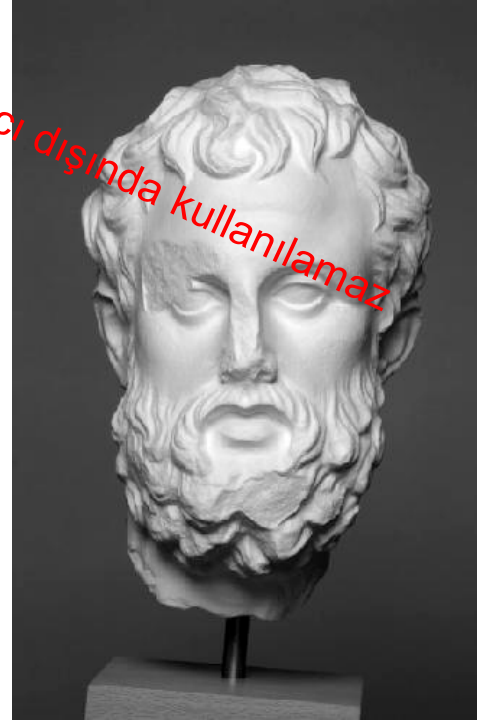
İsmen belirtilen ancak bunu dışında başkaca bireysellik özelliği göstermeyen MÖ 4. yy'ın Attik mezar stellerindeki ölümlüler üç farklı yaş kategorisinde betimlenmişlerdir. Sakalsız olarak genç, sakallı yetişkin, kısa saçlı ve sakalın bir kuşak gibi yüzün etrafını çevrelediği uzun saçlı, kişinin yaşı ile ilgili bir ilişki olmaksızın.

Epikuros, Roma Capitol Müzesi
MÖ 341-271/270

Görsel kaynakları: <http://viamus.uni-goettingen.de/>

Bir başka örnek ölümünden sonra MÖ 271/270 hemen sonra Atina'da yapılmış olan filozof Epikuros'un portresidir. Bugün Berlin'de korunmakta olan MÖ 4. yy'ın Attik mezar anıtından orta yaşlı bir erkeğin başı ile kıyaslandığında Epikuros portresinin temel formunun kişisel olmayan bir model kullandığı görülmektedir.

Attik Mezar Rölyefi,
Berlin

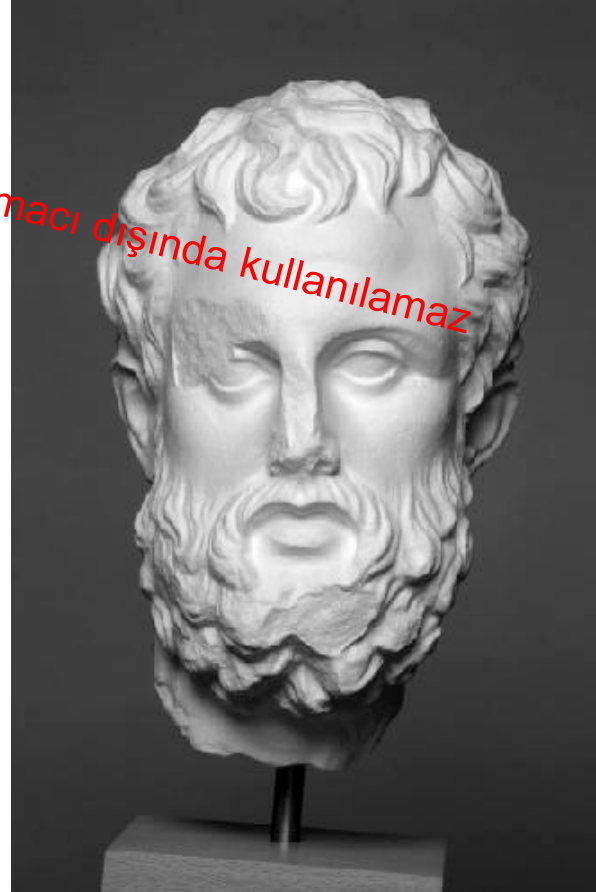
Epikuros'un usta öğrencilerinden Metrodorus (MÖ 331/330-MÖ 278/277) Berlin'den gelen baş ile benzerliği çok belirgindir.

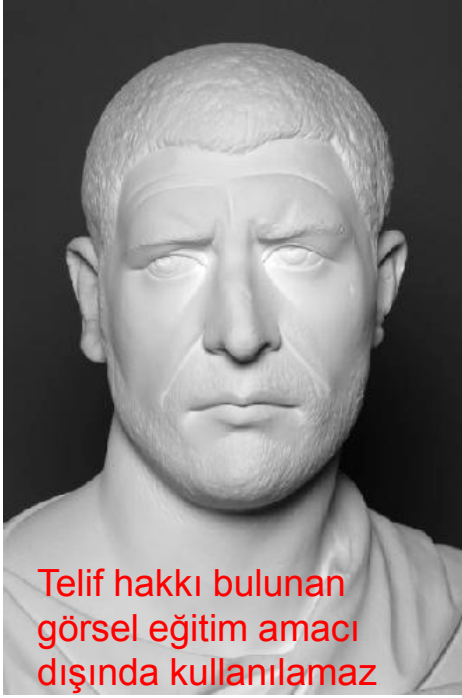

Metrodorus, Pergamon Museum Berlin

Görsel kaynakları :

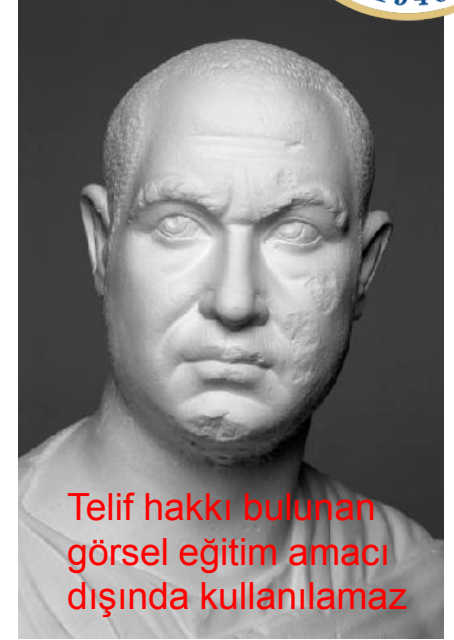
[https://en.wikipedia.org/wiki/Metrodorus_of_Lampsacus_\(the_younger\)#/media/File:Roman_copy_of_a_Greek_portrait_of_Metrodorus_at_the_Antikensammlung_Berlin.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Metrodorus_of_Lampsacus_(the_younger)#/media/File:Roman_copy_of_a_Greek_portrait_of_Metrodorus_at_the_Antikensammlung_Berlin.jpg)

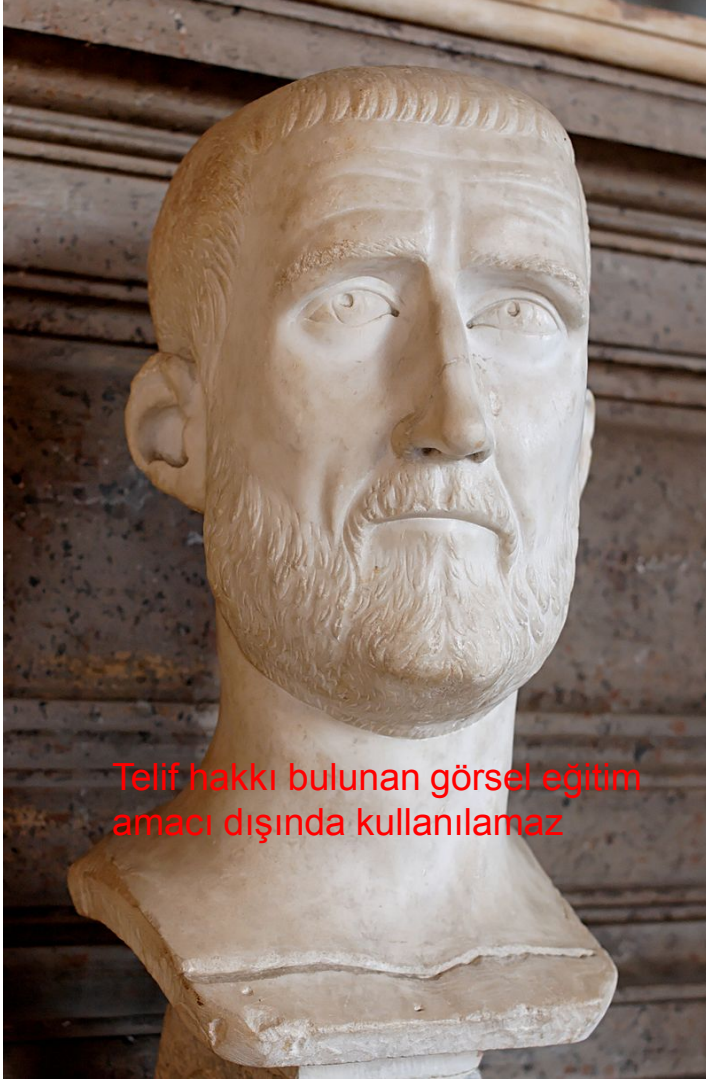
Philippus Arabus MS 244-249 Roma İmp.

Çoğunlukla bu portrelerde standart ilişkiler bireysel olanların karşısında dururlar. Roma İmparatorluğunda bir fenomen olarak bireysel yüzeler müştereken kullanılır. Roma İmparatorluğunun sakinleri portrelerinde bireysellik özelliklerinde o dönemdeki imparatorlarının bireysellik özelliklerine göre ayarlanmaktadır. Örneğin Phillippus Arabus ile Wallmoden Koleksiyonundaki bir baş gibi..

Wallmoden Koleksiyonu Özel Portre MS 3. yy)

Soyutlama ve Bireyselleştirme

Telif hakkı bulunan görsel eğitim amacı dışında kullanılamaz

Nihayetinde yüz noktalarında bireysel betimleme çok az biçimde soyutlanmış, kutu gibi betimlenmiş olan İmp.Probus'un portresinde ifade edilebilir. Bu portre bireysellik özelliklerine işaret etmektedir. Bu portrede soyutlanmış formlar da kısmen ortaya çıkar.

Marcus Arelius Probus MS 276-282 Roma
İmp. Capitol Müzesi

Görsel

kaynağı:https://tr.wikipedia.org/wiki/Probus#/media/Dosya:Probus_Mu sei_Capitolini_MC493.jpg

Belirleme -Kimlikleřtirme

1. Yazıtlar

- a) Objeler üzerindeki yazıt
- b) Sokel üzerindeki yazıt

Telif hakkı bulunan görsel eğitim amacı dışında kullanılamaz

Aristodikos mezar heykeli

Menandros, MÖ 342-291
Atinalı komedyacı yazarı

2. Sikkeler

Telif hakkı bulunan görsel eğitim amacı dışında kullanılamaz

Augustus, Prima Porta Tipi

Augustus Sikkeleri

Heykeller ve Sikkeler

Telif hakkı bulunan görsel eğitim amacı dışında kullanılamaz

Tyran Öldürenler Grubu Napoli Müzesi

MÖ 420 Kyzikos Sikkesi, Tyran Öldürenler

Görsel kaynağı: <http://viamus.uni-goettingen.de/>